

12.06.2021 r.

Protokół z Posiedzenia Plenarnego Komitetu Naukoznawstwa PAN w dniu 20 listopada 2020 r.

Ze względu na pandemię również jesienne posiedzenie Komitetu Naukoznawstwa odbyło się zdalnie (w oparciu o system Webex). Spotkanie, które otworzyła prof. Ewa Okoń-Horodyńska, Przewodnicząca Komitetu, rozpoczęło się od przyjęcia protokołu z posiedzenia Komitetu w dniu 19 czerwca 2020 r.

Najważniejszym punktem obrad było wystąpienie wybitnego biologa środowiskowego z Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesora Jana Kozłowskiego, członka rzeczywistego PAN (Wydział II Nauk Biologicznych i Rolniczych). Prezentacja „Zmiany klimatu. Czy uda się uniknąć katastrofy?” odnosiła się do jednego z najważniejszych problemów współczesnego świata. Roczna emisja CO₂ do atmosfery (ponad 10 gigaton na rok) – mówiąc obrazowo – to dwutlenek węgla, jaki otrzymalibyśmy z pociągów z węglem, które opasałyby Ziemię 40 razy! Profesor Jan Kozłowski skupił się zarówno na czynnikach naturalnych przyczyniających się do zmian klimatycznych, jak również na odpowiedzialności człowieka w tym zakresie. Referent szczegółowo omówił m.in. drogę do neutralności klimatycznej Unii Europejskiej do 2050 r. (z rozbiciem na sektory gospodarki). Wskazał na niebezpieczeństwa w osiągnięciu planowanych rezultatów – wręcz porównał to zadanie do wysiłku Herkulesa.

Następnie wicedyrektor NCN, dr Marcin Liana, przekazał uczestnikom listopadowego posiedzenia Komitetu Naukoznawstwa informacje o projektach badawczych NCN dotyczących zmian klimatycznych, ale też walki z pandemią covid-19. Gdy chodzi o zmiany klimatyczne - z analizy trzech ostatnich edycji zgłaszania wniosków do NCN wynika, że naukowcy w Polsce interesują się tym zagadnieniem. We wspomnianych trzech edycjach zgłoszono odpowiednio 59, 73 oraz 90 wniosków. Z kolei, gdy chodzi o covid-19, na około 2400 wniosków zgłoszonych wiosną 2020 r. do NCN, 115 z nich dotyczyło szeroko rozumianej pandemii (przeważały wnioski z nauk humanistycznych i społecznych).

O ile dr Marcin Liana potraktował zagadnienie zmian klimatycznych z perspektywy badawczej, następny głos - z poziomu EUROREG - profesor Agnieszki Olechnickiej, to spojrzenie na zagadnienie zmian klimatycznych z perspektywy przestrzennej i perspektywy politycznej. Szczególnie interesujące były doświadczenia Pani Profesor z uczestnictwa w jednej z grup badawczych Komisji Europejskiej, w której zwracano uwagę, że – niespodziewanie – pandemia

okazała się swoistym laboratorium, ułatwiającym projektowanie działań, wynikających z woli politycznej, zatrzymujących wzrost niekorzystnych zmian klimatycznych. Profesor Agnieszka Olechnicka wspomniała też o planowanej XI edycji Światowego Forum Miejskiego w 2022 r. (w Katowicach) - zmiany społeczne w miastach w kontekście klimatu są bowiem dla społeczeństwa najbardziej dotkliwe.

W dyskusji ogólnej, która nastąpiła po tych trzech wystąpieniach, jako pierwszy zabrał głos prof. Włodzisław Duch, informując, że największy w Europie program dotyczący zmian klimatycznych prowadzi European Institute of Innovation and Technology. Program ten (zapewniający tylko ¼ finansowania) obejmuje integrację badań, przemysłu, samorządów – Polska bierze w nim udział. Profesor Włodzisław Duch zwrócił uwagę, że ważne jest nie tylko przeciwstawianie się nieuzasadnianym naukowo twierdzeniom sceptyków w sprawach zmian klimatycznych, ale należy podjąć próby zrozumienia źródeł takich postaw.

Profesor Jan Kozłowski podkreślił, że gdy chodzi o świadomość klimatyczną, sytuacja wygląda różnie w różnych grupach wiekowych – optymistyczne jest to, że najbardziej uwrażliwione na problemy jest młode pokolenie Polaków. Profesor Jan Kozłowski nawiązał też do wypowiedzi profesor Agnieszki Olechnickiej o konieczności odchodzenia od PKB jako wskaźnika dobrobytu.

Profesor Łukasz Hardt zapytał o ważną w debacie publicznej przyszłość odnawialnych źródeł energii oraz o nieemisyjną technologię produkcji energii jądrowej w kontekście problematycznej tendencji do rezygnacji z tej ostatniej. W odpowiedzi profesor Jan Kozłowski, który jest gorącym zwolennikiem wykorzystania energii jądrowej, zwrócił uwagę, że jest to proces długofalowy – pierwsze efekty w Polsce można oczekiwać dopiero około 2040 r. Dodatkowo, ze względu na złą komunikację ze społeczeństwami na świecie w sprawie energii jądrowej i związanymi z tym protestami, Europa Zachodnia zaniechała intensywnych badań w tej dziedzinie i Polska byłaby skazana na technologie rosyjskie lub chińskie, co nie jest korzystne ze względów geopolitycznych. Optymistyczne perspektywy – zdaniem profesora Jana Kozłowskiego – stwarzają tzw. małe modułowe elektrownie jądrowe. Ten kierunek rozwoju budzi zainteresowanie w USA, co potwierdził profesor Włodzisław Duch, dając przykład korporacji Lockheed Martin. Z kolei dr Jacek Urbaniec poruszył kwestię realnego ryzyka związanego z korzystaniem z energii jądrowej.

Profesor Barbara Liberda, w nawiązaniu do prezentacji profesor Agnieszki Olechnickiej, zwróciła uwagę, że już obecnie w niektórych wskaźnikach ekonomicznych (np. w tzw. genuine green accounts) uwzględnia się „zieloną” sferę gospodarki.

Po dyskusji ogólnej w sprawach klimatu członkowie Komitetu Naukoznawstwa zajęli się sprawami organizacyjnymi. Redaktor naczelna naszego czasopisma „Zagadnienia Naukoznawstwa” przedstawiła aktualny stan prawny czasopisma, podsumowała też zaawansowane prace nad trzema zeszytami - jeden z nich jest poświęcony

interdyscyplinarności, a dwa pozostałe (datowane jeszcze na rok 2019) współpracy naukowej pomiędzy Polską i Francją z okazji Roku Współpracy Naukowej Polsko-Francuskiej (2019). W tym kontekście należy rozpatrywać wystąpienie zaproszonego gościa, dr Wioletty Miskiewicz (CNRS, Nancy, Archives Poincaré). Gość z Francji podkreślała, jak ważny w rozwoju nauki i dyscyplin naukowych jest – obok źródeł, eksperymentów itp. - aspekt współpracy instytucjonalnej.

Na koniec posiedzenia dr Jacek Urbaniec z Centrum Zdalnego Nauczania UJ zastanawiał się, czy „Przyśpieszona edukacja cyfrowa w okresie pandemii zapewni wartość edukacji”.

Na tym posiedzenie Komitetu Naukoznawstwa zakończyło się.

Protokół sporządził Jacek Urbaniec